

תולדות היישוב היהודי בארץ-ישראל מאז העלייה הראשונה

עורך ראשי

משה ליסק

תקופת המנדט הבריטי

חלק שני

עורכים

משה ליסק, אניטה שפירא וגבריאל כהן

מוסד ביאליק • ירושלים

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

תוכן העניינים

יא	טבלאות
יב	רשימת קיצורים
טו	הקדמה

אניטה שפירא פרופסור להיסטוריה, אוניברסיטת תל-אביב

היסטוריה מדינית של היישוב, 1918-1939

1	מבוא
	חלק א' — שנות העשרים
2	לקראת התארגנות יהודי ארץ-ישראל בגופים מייצגים
15	המפה המדינית
	הגוש האזרחי 17; המפלגות הדתיות 25; מפלגות הפועלים 34
45	היישוב והסתדרות הציונית
56	העלייה השלישית ומשברה
60	הופעת 'הסתדרות הציונים הרביזיוניסטים'
	חלק ב' — שנות השלושים
71	היישוב והבעיה הערבית, 1929-1934
108	בין 'מלחמת-אזרחים' ל'שלום ביישוב', 1931-1935
132	בצל המרד הערבי
	'הבעיה הערבית' ופולמוס החלוקה 132; התארגנויות פוליטיות חדשות 152;
	בין 'ההגנה' לאצ"ל 157; 'עלייה בלתי ליגלית' 167

משה ליסק פרופסור לסוציולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

עלייה, קליטה ובניין חברה יהודית בארץ-ישראל בשנות העשרים (1918-1930)

173	מבוא — תפיסות-יסוד של בניין חברה
	מרכיבי היסוד של התפיסה הסוציאליסטית-שירותית 177; מרכיבי היסוד של
	התפיסה הבורגנית-צרכנית 181

	חלק א' – המעבר מהתקופה העות'מאנית למשטר המנדט –
188	עולים ומדיניות הקליטה
188	היישוב היהודי בארץ-ישראל בשלהי מלחמת-העולם הראשונה
	'היישוב הישן' ו'היישוב החדש' 189; התפלגות היישוב על-פי אפיונים
	דמוגרפיים נבחרים 191; הרקע הכלכלי בראשית תקופת המנדט 194
198	יהודי התפוצות – אפיונים ומוקדי משבר
	יהודי מזרח-אירופה 198; ארצות האסלאם 210
213	העלייה – היקף, מדיניות ומסגרות מארגנות
	היקף העלייה לארץ-ישראל בשנות העשרים 213; מדיניות העלייה של שלטונות
	המנדט 214; עמדות המחנה היהודי-ציוני כלפי העלייה – לבטים ומחלוקות 219;
	מסגרות ארגוניות לוויסות הרכב העלייה והיקפה 223; התכונות הדמוגרפיות
	של העולים 234
245	חלק ב' – הקליטה – תהליכי בניין היישוב ומיסודם
248	תנועת הפועלים וקליטת העלייה – אסטרטגיות ל'בניית מעמד'
252	הפעילות של המוסדות הלאומיים בתחום הקליטה
	גיוס ההון הלאומי והפיקוח על הזרמתו 252; הקצאת ההון הלאומי – סדרי
	עדיפויות 255
259	ההסתדרות וקליטת העובדים השכירים
	הקמת מסגרות הקליטה הכלכלית 260; המאגר האנושי של ההסתדרות 262;
	הקליטה במושבות ובמשקי ההתיישבות העובדת 270; קליטת נשים בשוק
	העבודה 275; מסגרות הקליטה החברתית-תרבותית 277
282	קליטתם של מעמדות הביניים
	הפעילות בתחומי הכלכלה – בתעשייה כמסחר ובחקלאות 285;
	הקמתם של ארגונים ענפיים 290; תרבות צרכנית 292
294	מסגרות הקליטה של עולים דתיים
298	קליטת העולים מארצות האסלאם
300	סיכום

יואב גלבר פרופסור להיסטוריה, אוניברסיטת חיפה

התגבשות היישוב היהודי בארץ-ישראל, 1936-1947 -

303	מבוא – היישוב בפתח התקופה
312	העלייה והשפעתה על התגבשות היישוב
	היקף העלייה לארץ והרכבה ערב מלחמת-העולם השנייה 312; העלייה
	מגרמניה – מאפייניה והיקלטותה בארץ 318; העלייה מארצות אחרות וקשיי
	היקלטותה 335; יורדים ומתבדלים 341; נסיונות המוסדות הקולטים לרפורמה

- בקליטה 347; תמורות ביחס היישוב המאוֹרָגן כלפי העלייה 350;
 התחדשות העלייה ובעיות הקליטה בשלהי המלחמה 357
 372 השפעת המרד הערבי על התגבשות החברה היישובית
 רקע — קיטוב לעומת סולידריות 372; כוחות הביטחון ביישוב 374; הפגיעה
 במשק היהודי 377; שיקום נפגעים ופליטים וקיום היישובים היהודיים 380;
 מנגנונים לגיוס כספים 382; תנופת התיישבות יהודית 385 התמורות ביחסים
 עם הערבים והבריטים 386
 388 מלחמת-העולם השנייה והשפעתה
 המשבר הכלכלי כתחילת המלחמה 388; תפקירו המשקי של הצבא הבריטי 397;
 התפתחות התעשייה והחקלאות בשנות המלחמה 404; האינפלציה 407;
 המעבר ממשק מלחמתי למשק של ימי שלום 411; היישוב כחברה מאורחת 412;
 התגובות ליריעות על השואה 416; היישוב לנוכח סכנת הפלישה 420;
 ההתגייסות לצבא הבריטי 424
 442 ההשפעות החברתיות של מאבק היישוב בבריטים
 449 עלייתו של הרור השני
 461 סיכום — היישוב בסיומה של התקופה ועל סף מלחמת-העצמאות
- שמואל דותן מרצה להיסטוריה, מכללת בית-ברל
- המערכת הפוליטית הפנימית ביישוב היהודי, 1948-1939
- חלק א' — תקופת ההתרחקות, 1945-1939
- 465 מבוא
- 468 תנועת העבודה
- 'מפלגת פועלי ארץ-ישראל' — הגמוניה ופילוג 468; 'פועלי ציון שמאל'
 בדרך לאיתור 476; 'השומר הצעיר' וכשלון איחוד השמאל 479
- 484 המחנה 'האזרחי'
- 'האיחוד האזרחי' 484; 'הציונים הכלליים' 485; 'מאחדות העם' לעלייה
 חדשה 489; 'התאחדות התימנים' 494; 'ועד הערה הספרדית' 496
- 497 התנועה הרביזיוניסטית
- המשבר בצה"ר וכאצ"ל 497; מ'ארגון צבאי לאומי בישראל' ללוחמי חרות
 ישראל 500; 'הוועד לגיבוש הנוער העברי' 503; נסיונות ההתאוששות בהצה"ר
 והתעוררות האצ"ל 505; 'מרד' ו'קזון' 510
- 512 היהדות הדתית
- הציונות הדתית 512; 'אגודת ישראל' 515; 'נטורי קרתא' 519

חלק ב' — תקופת ההתקרבות, 1945-1948

- 520 תנועת העבודה
מפא"י — המאבק לשמירת ההגמוניה ולעיצוב המדיניות הציונית 520; 'התנועה
לאחדות העבודה — 'פועלי ציון שמאל' 526; מ'מפלגת הפועלים השומר הצעיר'
ל'מפלגת הפועלים המאוחדת' 529.
- 532 המחנה 'האזרחי'
'הציונים הכלליים' 532; 'המפלגה הפרוגרסיבית' 535
- 539 התנועה הרביוניסטית
איחוד הקרע רביוניזם ושיבת 'ברית' הצה"ר' המאוחדת להסתדרות
הציונית 539; מ'ארגון צבאי לאומי' ל'תנועת החרות' 541; 'לוחמי חרות
ישראל' — משבר וקרע בעקבות היציאה מן המחתרת 543
- 545 היהדות הדתית
הציונות הדתית 545; מאנטי-ציונות ללא-ציונות 546; 'נטורי קרתא' 548
- 549 אחרית דבר

יוסף גורני פרופסור להיסטוריה, אוניברסיטת חל-אביב

המערכת הוולונטרית הציונית כמבחן המאבק המדיני, 1939-1948

- 551 מבוא
- 552 המערכת הפוליטית היישובית בשנות העשרים והשלשים
- 555 בין שתי תנועות
התנהגות פוליטית 555; תפיסה מדינית 561
- 567 משמעות הפעולה — 'הסזון'
- 573 המאבק המזוין — בין מרי למרד
- 581 אחרית דבר

נספחים

- 587 ציונים כיוגרפים
- ביבליוגרפיה
- 649 מקורות ראשוניים
- 661 מקורות משניים
- מפתחות
- 699 שמות אישים
- 705 שמות מקומות

טבלאות

200	טבלה 1	ההרכב התעסוקתי של יהודי פולין המפרנסים, למעט בחקלאות, בשנים 1921, 1931
202	טבלה 2	ההרכב התעסוקתי של יהודי פולין על-פי סטטוס מקצועי, למעט בחקלאות, בשנים 1921, 1931 (באחוזים)
209	טבלה 3	ההגירה היהודית לפי מספרים מארצות היציאה העיקריות
215	טבלה 4	מספר העולים היהודים החוקיים לארץ-ישראל והיורדים ממנה, מראשית השלטון הבדיטי בארץ עד סוף 1939
216	טבלה 5	שיעור שנתי של עולים יהודים ל-1,000 תושבים יהודים בארץ-ישראל, 1919-1936
231	טבלה 6	התפתחות תנועת 'החלוץ' בפולין בשנים 1923-1939
236	טבלה 7	התפלגות העולים לפי ארץ מוצא, 1919-1931, (במספרים מוחלטים ובאחוזים)
238	טבלה 8	התפלגות העולים לפי צדות (על סמך נתוני הסוכנות היהודית), 1919-1934
239	טבלה 9	התפלגות העולים בני 15 ומעלה לפי מצב משפחתי ומין, 1919-1931
240	טבלה 10	משפחות עולים לפי גורל המשפחה, 1919-1931 (במספרים מוחלטים ובאחוזים)
241	טבלה 11	התפלגות העולים לפי סוגי רשיונות, 1922-1939 (במספרים מוחלטים ובאחוזים)
244	טבלה 12	עולים לפי משלח-ידם בחוץ לארץ, 1919-1931 (במספרים מוחלטים ובאחוזים)
255	טבלה 13	הקצאת ההון הלאומי לפי תחומים 1916 - 1921
265	טבלה 14	התפלגות חברי 'החלוץ' ועולים עובדים לפי מקום מושבם, 1926 (באחוזים)
288	טבלה 15	התפתחות העסקים והמוסדות בתל-אביב במשך שנת תרפ"ה (1925)
289	טבלה 16	ההון שהושקע בתעשייה ובכל עסק באופן ממוצע (תרפ"ה)
289	טבלה 17	התפלגות המתפרנסים מעבודה מכניסה, 1926